

Gospodar in gospodinja

LETO 1939

13. SEPTEMBRA

ŠTEV. 37

Solata tudi po zimi

Izmed vseh zelenjadnih rastlin je solata v naših krajih najbolj priljubljena zelenjad in se je tudi največ uporablja, zlasti po kmeth. Pa je tudi prav tako. Solata je zelenjad, ki jo uživamo presno (nekuhano) kakor sadje. Zato dobi naš organizem iz nje vse tiste skrivne, pa neogibno potrebne snovi, ki jih imajo v sebi zeleni listi, in sicer v vsej njihovi prirodni popolnosti, česar o prekuhanih zelenjadnih jedilih ne moremo trditi. Te prednosti pa nima samo navadna glavната solata, ampak tudi razne druge rastline, katerih liste uživamo presne (surove), pripravljene kot solato.

Gospodinja, ki ima količkaj smisla za naravno prehrano in ima potrebno zemljišče, čez poletje nikdar ne bo v zadregi za solato. Težje pa je za zeleno solato čez zimo, ko vsako zelenje tako hitro propade, čim nastopi hujši mraz. Isto je zarana spomlad, preden se zemlja ogreje in preden narava ozeleni. Važno je torej, da se sedaj, konec poletja in v začetku jeseni, ogledamo po vrtni in vse potrebno ukrenemo, da pozimi in zarana spomladi ne bomo brez zelene solate. Za prvo zimsko potrebo prihaja v poštev in se najbolj obnese endivija, in sicer zelene širokolistne zimske sorte. Zelo trpežna, dasi ne tako okusna je kodrasta endivija, ker ni tako zelo nagnjena k gnilobi. Za setev endivije je sedaj že prepozno. Tudi za presajanje bo že skrajni čas. Vendar, če imamo močne sadike, in dobro, pregnojeno zemljo v ugodni sončni legi, in pa če bo topla jesen, je še vedno mogoče, da bo endivija, ki jo sadimo še ta teden, zrela dovolj velika do srede novembra, ko bo čas, da jo spravimo v prezimovališče. Za zimsko rabo namenjena endivija sploh ne sme biti preveč dorasla, tako rekoč zrela, ker taka še posebno rada gnije.

Endivija zahteva posebno močno ugnjeno zemljo, ki ima obilo dušika in dovolj vlage. Le v taki zemlji zraste hitro in pa nežna ter je dobrega okusa. Za shranjevanje v zimo je ne smemo vezati, ker v

bolj ali manj temnih zimskih shrambah itak pobledi brez vezanja. Povezana endivija v zimski shrambi še raje gnije nego nepovezana. Kdor hoče torej vsaj tje do božiča jesti endivijo, naj se nemudoma pobriga, da bo imel novembra meseca kaj spraviti v shrambo.

Druge zelena solata, ki pride takoj za endivijo, je radič. Tudi ta mora biti že davno vsejan (maj, junij). Čez leto režemo liste za solato. Druge vrste pa gojimo zaradi korenin, ki jih pozno jeseni izkopljemo in presadimo prav na goso v zabojce in druge primerne posode. Te pustimo zunaj, kjer jih toliko pokrijemo, da zemlja ne more zmrzniti. Ko gre endivija h koncu, postavimo posodo z radičem na toplem prostoru (n. pr. v kakšen kot v kuhinji, v klet ali kamor koli), kjer znaša toplota vsaj kakih 10–15 stopinj Celzija. Korenine kmalu odženejo blede, krhke liste, ki dajo dobro solato. Pripomniti pa moramo, da taka solata, dasi je okusna, vendar nima v zdravstvenem oziru tiste veljave, kakor druge zelene solate, ker zraste skoraj v temi, brez vpliva sončnih žarkov.

Boljša zimska solatna rastlina je znani in povsod priljubljeni motovilec, ki ga sejemo za poznejšo zimsko rabo še ta mesec. Setev treba nekoliko pritiskati, povlačiti ali potolči, da se zemlja tesno oprime semen. Tako hitreje in bolje izkali. Ako se je nadejati dlje časa suhega vremena s sončno pripeko, treba setev motovilca z vejami, krompirjevko, slamo ali kako drugo tvarino narahlo pokriti, da je v senci, kajti na soncu in v suhi zemlji prav slabo kali. Setev moramo tudi večkrat zaliti, ako dlje časa ni dežja. Ko seme izkali, takoj odstranimo senčilo, da rastlinice ne zdvajajo. Lep, košat motovilec zraste le na dobro ugnojeni zemlji in ako ni pregost. Navadno ga sejemo mnogo pregosto in so potem posamezne rastline majhne in zanikarne. Pozno jeseni pa pokrijemo grede s smrekovimi vejami, da motovilec lahko na-

biramo tudi pozimi izpod snega. Motovilec daje okusno, zdravo in povsod čislano zeleno solato skozi vso zimo, posebno pa v rani pomladi. Zato naj hité s setvijo, kjer ga še niso sejali. Do srede tekega meseca je še čas.

Neke vrste glavnate solate so tako neobčutljive, da mlade prebijejo na planem našo zimo, zlasti če ni brez snega in če ni premila in premokra. To je tako imenovana zimška solata, ki jo sejemo konec avgosta do sredi septembra. Čez zimo jo pustimo kar na gredi, kamor smo jo sejali. Lahko jo pa konec septembra, včasih tudi še oktobra presadimo na druge gredice v vrste po 20—25 cm vsaksebi. Ko začne zmrazovati, pa ni snega, pokrijemo gredice s smrekovimi vejami. Prerane setve niso prida, ker prevelika solata zimo težje prebije nego sorazmerno majhna. Najhujši sovražnik zimske solate je zima brez snega. Če ni vsaj rahlo pokrita, težko prenese tako zimo, ker jo uniči burja in pa večkrat se menjajoče toplo in mrzlo vreme. Pred te-

mi neugodnimi vplivi jo kolikor toliko obvarujemo, ako jo sadimo v 10 cm globoke jarké, ki imajo smer od vzhoda proti zahodu. Zemljo iz jarka zmečemo na južno stran. Tako so rastline v zavetju in v senci, da jim mrzli vetrovi ne morejo tako lahko blizu in da se ob sončnih dneh zemlja ne otaja. Če poleg tega vržemo po gredah še nekaj smrekovih vej, smo storili vse, kar treba, da se rastline ohranijo pri življenju in zdravju do pomladi, ko se zemlja ogreje in začno rasti. Konec maja imamo že lahko lepo glavnato solato, zlasti če je ugodna pomlad.

Končno naj omenjimo še zeljno solato, ki jo narežemo iz trdih zelenih glav, shranjenih v zimski shrambi. Sicer ta solata nima tiste vrednosti kakor prej našete solatne rastline, ker je težje prebavna in je tudi drugačne sestave. Vendar pa je tudi ta solata vsaj za spremembo večkrat prav zaželjena, zlasti če primanjkuje drugih vrst rastlin. H.

Klaje zmanjkuje

Četudi so žasi, ko nima žito skoraj nobene cene in tudi drugo poljsko blago ne gre v denar: obilna klaja in dobra živina v hlevu držita gospodarja nad vodo, da ne utone. Akoravno z dohodki iz živinoreje tudi ne more vsak čas veselo plavati po gospodarskem ribniku, toliko pa vendar le dobi, da hodi še po prstih v globoki vodi in mu glava še vedno moli iz nje, da ne utone! Z ljubo živinico torej že še nekako gre, če je pri roki prav obilno dobre klaje. Zato si marsikak gospodar želi danes samo dobre letine za klajo in iz srca je vesel, če mu travniki in deteljišča dobro uspevajo ter pride seno brez hujše napake pod streho. Jaz pa mislim, da samo mnogo sena še ne zadostuje. Največji nahrbtnik se na dolgi poti izprazni, preden prideš do cilja, če ne ravnaš s kruhom in ostalo vsebino prav po gospodarsko, to se pravi, če si ne razdeliš pravilno porelj za posamezne dneve. To velja tudi za nahrbtnik, t. j. za shrambo, iz katerih žre tvoja ljuba živinica, posebno v letih, kakor letos, ko je suša močno prikrajšala gospodarja za drugo košnjo, za otavo, pa mu tudi pri starini napravila bistveno škodo. Zato bo za bodočnost, ki leži neposredno pred nami, toliko važnejša pravilna dnevna (tedenska, mesečna) porazdelitev krmil in po-

števanka za naše krmljenje se glasi: Klajo, ki jo imaš, izrabi kolikor le moreš dobro!

>Gospodar, tvoja lastna naloga je, da poteče vsa stvar po pravem tiru! >Gospodarjevo oko spita živino, >pravi pregovor. Seveda je pa vse odvisno od tega, kam da gleda gospodarjevo oko in je-li tudi vidi tisto, kar bi moralo videti. Tvoje oko, prijatelj, torej ne sme biti slepo. Kolikokrat pa pride gospodar v hlev, toda njegovo oko ne pita živine, ker je mož slep. To se pravi, vole in krave in prašiče pač vidi, a za tisto, kar živino opita, je slep. Drugikrat zopet pa je živina sicer ne slepa, toda gospodarja ne vidi, ker ga ni v hlev.

Slepí gospodar ne vidi, koliko klaje ima na razpolago, da bi jo mogel po tem spoznanju tudi pravilno porazdeliti. Če ga vprašaš: Koliko voz (tajselnov, samcev) si zvozil letos domov, koliko centov krmškega žita imaš v shrambi, koliko krmilne slame v šupah? — ti ne ve dati pravega odgovora. Tega pač ne ve. Kako naj pa vendar potem človek krmi, če ne ve, koliko krmil je pod njegovo streho?! — In vendar ni prav nič težavno, rešiti to uganko. Treba ti je le navadne decimalne tehtnice in pa — male računice, kakor jo rabijo v prvih razredih ljudske šole. Zdrob in slabo žito

za krmo, krompir in podobne pridelke enostavno stehat! Koliko voz detelje in sena si pripeljal domov, to sproti zapisuj v kak koledar; kak deževen dan jeseni ali pa šele pozimi pa naloži voz sena in ga stehaj povezek za povezkom na domači tehtnici, če imaš pa v bližini veliko, občinsko ali zasebno mostno tehtnico, pa zapelji poln voz nanjo in v nekaj minutah zveš, pri čem da si; to se pravi: si približno na jasnem, koliko tehta tvoje seno. Prav tako ni nikaka čarovnija določiti, koliko štantov (oken) ali pa koliko nasadov si imel tega in onega žita in koliko od tega pride na krmsko slamo. Prav tako se lahko prepričaš o tehtnici, koliko imaš za klajo pripravljen repe, pese, korenja, krompirja in pod. okopavin. Da tu ne gre za nekaj kilogramov, je jasno; da se le približno ujema.

Seveda mi pa utegneš ugovarjati, da kmet pač nima toliko časa, da bi ga zapravil s takim igrankanjem. Tudi jaz sem nekaj podobnega mnenja, kajti čas je zlato! Toda prijatelj moj, čas, ki si ga vzameš za to, da določiš, koliko krme imaš, je sicer tudi zlato, denar, toda ne denar, ki bi ga ti zapravil, ampak denar, ki ga boš zaslužil, oziroma si ga prihranil. Da krmila za živino prešteješ premeriš, pretehtaš, za to, o gospodar, moreš imeti čas, če si ga pa nočeš vzeti za ta namen, potem, prijatelj, se mi pa zdi čudno, da imaš sploh še čas, biti kmetovalec. — Gospodar, ti moraš vedeti, koliko krmil je v tvojem gospodarstvu. Zakaj? Zato, ker moraš ta krmila dobro izkoristiti samo tedaj, če v določeni dobi krmiljenja kolikor mogoče malo izpreminjaš dnevno množino in pa sestavo klaje. Ko se torej pripravljaš za zimsko krmiljenje, moraš vsaj približno določiti, koliko različnih krmil imaš na razpolago. Ta krmila moraš enakomerno porazdeliti na vso zimsko dobo, tako da bo na vsak dan prišlo približno enako veliko sena, enako veliko slame, enako veliko pese itd. na vsako glavo živine. Vsaka menjava krmske sestavine škoduje tvojemu dohodku iz hleva. Najbolj očitno se lahko prepričaš o tej resnici pri molzni živini; vsaka izprememba v krmiljenju ti zmanjša mlečnost krav. Tako poslabšanje mlečnosti krav lahko pomeni hud udarec za gospodarstvo; saj utegne ta zguba doseči 1 do 2 litra mleka na dan in kravo in pri sveže molzenih kravah si utegneš na ta način pokvariti dohodek mleka za vso molzno dobo.

Važno je za krmiljenje pravilo, da mora biti pri hiši dovolj klaje. Pa nič manj važ-

no ze drugo pravilo, da dano klajo enakomerno porazdeliš. Zato pa gospodar skrbno pazi, da ne bodo krmili tvoji ljudje brez glave in zapeljivo. Če nosijo seno iz podstrešja kar tja v en dan, dokler je kaj tam, potem se nikar ne čudi, če bo podstrešje tja-le februarja ali marca meseca že prazno. Seveda takrat boš spregledal, a kaj ko bo prepozno in ne boš več videl, kar bi rad — seno. Takrat se bo razlegal po vsem tvojem gospodarstvu bolesten klic: »Sena primanjkuje! Treba bo varčevati!« Takrat boste začeli pri vas varčevati, ko pojde seno h koncu. Z največjo težavo prine masek kak gospodar svojo živino do prvega zelenja. Če stopiš februarja, marca v hlev, lahko čuješ besedo »Sena zmanjkuj! Varčevati moramo!« Ko stoji meseca maja živina vsa shujšana in mršava v hlevu, boš slišal opravičevanje: »Ja, veste, sena je zmanjkalo, zato se je živina tako poslabšala!« Stokrat, tisočkrat lahko vidiš in slišiš take prizore. Stokrat in tisočkrat si že nemara slišal: Zapiši si, koliko krme je v tvojem gospodarstvu, da jo boš mogel pravilno porazdeliti. Sto, ja tisočkrat pa tudi si lahko priča, kako se masek kak gospodar smeje temu nasvetu in meni: za to pač ni časa. Stokrat in tisočkrat je že zmanjkalo sena gori na hlevu ali na podu ali v evi-slih, sto in tisočkrat je že tudi shujšala kmetu živina, da ga je bilo kar groza.

Če te obdoliš, prijatelj, da zapravljaš in mečeš denar na gnoj, mi morebiti porečeš, da te opravljam ali celo po krivici obrekujem. Jaz pa vem samo to, da pri neštetihi naših ljudeh vse dobrohotno prigovarjanje prav nič ne pomaga. Zato si pa izberem danes drugo pot in ta gre mimo tvoje žene, kot domače gospodinje.

Ne preži brez vzroka pametna gospodinja na vsak liter mleka tako željno kakor »bognasvaruj« na ubogo dušo. Dobro se zaveda, kje je vir kmetovega blagostanja in če je treba plemensko tele pustiti teden ali štirinajst dni dalje pod kravo, že toži in stoka, kakor bi ji gorelo nad glavo. Seveda je v tem primeru njeno javkanje popolnoma napačno in neutemeljeno. Visoko spoštovana slovenska gospodinja! Če hočeš pokazati napram možu svojo moč, potem te prosim prav lepo, posebno v sedanjem tako težkem času: stori to v shrambah, kjer leže vaša krmila, seno, žito, okopavine ali karkoli že! Pokaži svojo moč kot gospodinja, da bodo šla vsa vaša krmila pravilno (v pravi količini) in enakomerno v hlev in v živino. Takaj bo tvoja oblast nad vse umestna in koristna. Vsa teleta skupaj ne popijejo to-

liko mleka, kolikor ga izgubiš ti sama, ako se iznova razlegne po hlevu nesrečna krilatica: »Sena zmanjkujel«

Krmo, ki jo imaš ali ki še pride to jesen pod streho, porazdeli enakomerno na ves čas do prihodnje spomladanske košnje v l. 1940. To zimsko dobo krmiljenja pa vzemi raje za nekaj tednov daljšo, kakor pa prekratko; saj ulegne biti na spomlad neugodno vreme in ti gospodar ali pa tvoja gospodinja bi utegnila priti kljub skrbnosti v zadrego. Na konec zime mora ostati še neka zaloga (rezerva) za morebitne neugodne dni tudi pozne pomladi. Če veš, koliko različnih krmil imaš v zalogi, potem ti ne bo težko sestaviti vsakdanje deleže za posamezno žival in pravilno razdeliti krmo. To je čisto enostavna računaska naloga. Ko to nalogo rešiš, boš tudi izprevidel, ali ne bo treba morebiti dokupiti kaj močnih krmil, ali pa če ti tako bolje kaže, odprodati nekaj živine. Kakor je slabo, če krmiš enkrat prav obilno, drugič pa prav skopo, prav tako nesmiselno in negospodarsko je pa tudi, če kar redno, natančno krmiš skopo, lakotno. Raje en, dva, tri repe manj v hlivu, pa te dobro krmi in oskrbuje, kakor pa, da bi bil hlev nabito poln, pa ves seestradan.

Prosim te, zapomni si to in ravnaj se po tem! Iz našega Kmetijskega besednjaka

mora izginiti beseda: »Sena zmanjkujel« Krmi obilno, pa vedno enakomerno! Prideluj mnogo krme, gnoji pridno dotične njive in travnike! Potem pa še ena prošnja, o prijatelj: Da ti ne zmanjka sena spomladi, ne zapravljaj ga zdaj poleti in jeseni! Koliko lepe, dolgo zelene krme gre zdaj v gorkem času v izgubo, ker si živali z njo otepavajo muhe in jo porietavajo iz jasi ali iz gavitrov na gnoj. Kako prav bi prišli vsi ti šopi krme tja v februarju in marcu, ko »zmanjkujel sena!« Veliko lepe poletne krme si lahko prihraniš za zimo, če se navadiš, da zrežeš dolgo zeleno krmo na kratko. Okus in redilnost krme zaradi tega prav nič ne trpi; če krmiš »stlačeno« tudi slamo, zreži na slamoreznici oboje skupaj — seveda nekoliko bolj na dolgo kot za navadno rezanico — in tako napraviš zmes, iz katere ne bodo živali tako lahko izbirale samo tiste zelene slaščice, ki so jim najbolj všeč, vse drugo pa zavrgle.

Vse to so opravičja za oko gospodarja, če pa njega ni doma, za oko gospodinjce. To oko pija živino, ker skrbi, da vladata v hlevu red in pravilna razdelitev. Za našega vrlega slovenskega gospodarja in njegovo skrbno družico za nakrej ne sme biti več strahu in izgovora, češ:

»Klaja je primanjkuje!« ovir.

Gospodarska navodila

Kmalu bo spet treba materi zemlji vrediti v naročje žitno zrnje, da nam bo za bodoče leto dala vsakdanjega kruha. Zvesta je zemlja, če ji je zvest človek. Vsega nam da, če jo prav negujemo in če ji dajemo žlahtno semenje.

Pregovor pravi: Kakršna setev, takšna žetev. V tem pregovoru, ki velja na splošno za vse, je pa skrit tudi nauk za našega kmeta. Kakor boš sejal, tako boš žetel. Če boš zemljo slabo pripravil, ne ga bi jo že drugič preoral, boš slabo žetel. Prav tako bodo izostali uspehi, če žita ne boš sejal po pravih pedsadežih, ki so razne metuljnice (ime imajo po obliki cvetov, ki so podobni metuljem), in sicer za rž in pšenico grašica, bob, razne detelje, za pšenico še posebej tudi krompir, za ječmen pa rani krompir. Morda si že večkrat slišal besedo »kolobar«, pa nisi prav vedel, kaj bi na njivah ž njo! Kolobar je poseben prvilen red, po katerem se njivski sadeži uvrstijo. Saj naši kmetje prav dobro vedo, kaj naj dajo v zemljo po krompirju, kaj po

žitih, kaj po deteljah itd. Samo to je, da dostikrat grešijo, ker preveč enostransko izrabljajo zemeljske redilne enovi s tem, da kljub nekemu znanju v potrebi pravilne razvrstitve sadežev, vendarle ne kolobarijo popolnoma pravilno. Na tem mestu kolobarjenja ne bomo na dolgo in široko razlagali, svetujemo, pa, da se kmetje o teh važnih rečeh prav temeljito poučite v poljedelskih knjigah, kakršno imamo Slovenci v inž. Simončičevi »Splošno poljedelstvo«. Ta koristna knjiga, ki se dobi pri Mohorjevi družbi, bi morala biti v vsaki slovenski kmečki hiši.

V njej boste našli vse, kar je treba vedeti na drobno o obdelovanju polja in o vsem, kar je s tem zvezano. Danđanes res že tudi naš kmet mnogo pazljiveje pripravljaja in obira seme, vendar je prav v tem vprašanju še mnogo nevednosti pa tudi površnosti, ki se hudo mačuje. Zrnje za seme mora biti čisto, zdravo in dobro kaljivo. Zastran čistote opozarjamo na trijerje, ki so že dokaj razširjeni po naši deželi.

Nočeno seme naj ne pride v zemljo, če ni šlo čez rešeta trijerja!

Kar bi bilo ukreniti glede zdravja pri zrnju, moramo omeniti razkuževanje semen. Zrna so podvržena raznim smelem: pšenica trdi sneti, ječmen pokriti sneti. S semenom pride bolezen v zemljo in se na rastlinah razvije. Da to preprečiš, razkuži seme ali z mokrim razkužilom (uspulun ali pa ceretan) na ta način, da ga namakaš 2 uri v ¼% uspulunovi ali ceretanovi raztopini (na 100l vode daš 250 gr razkužila) ali pa s suhim (tilantin ali abavit). Zadnji dve razkužili obetojita v prahu, s katerim oprasimo zrnje. Za pšenico zadostuje 200 gramov tilantina ali 150 gr abavita za 100 kilogramov semen, za ječmen pa 250 gr tilantina ali 200 gr abavita. Ako boš seme po danih navodilih z enim ali drugim razkužilom dobro razkužil, ne bo snetjivosti na žitu.

Toda na žalost z žitnimi boleznimi še nismo pri kraju. Na rži se ponekod pojavlja snežna plesen, ki jo zdravimo na isti način kakor trdo snet pri pšenici.

Tudi pšenica in ječmen nimata samo zgoraj omenjene bolezni, marveč še prašno snet, ki jo uničimo z namakanjem semen v vroči vodi, vendar voda ne sme prekorajiti 54°C toplote. To namakanje je točno brez priprav težko izvesti. Tudi prej omenjeno razkuževanje zahteva precej »kome-dijec, ki jo naš kmečki človek rad prihrani. Zato bo morda še najbolj prav, da

si posestniki, ki imajo žitno seme kaj okuženo, kupijo dobro, komisijsko priznano seme pri kmetijskih zavodih in vzornih gospodarjih.

Žita morajo biti v zemlji toliko pravočasno, da se do zime dobro vkoreninijo. Rž in ječmen bo treba sejati okrog 20. septembra, pšenico pa kak teden pozneje. Odvisno je od krajevnih razmer in od vremena.

Še en važen popravek čaka kmeti meseca septembra: kopanje krompirja. Morda se boste muzali, češ, krompir kopati pač ni nič posebnega in nič važnega: kakršnega si pridelal, takšnega boš izkopal in amen. Le počasi! Za bodoče seme gre. Dobro veste, kako nam prav krompir, ki je pri nas najvažnejša hrana, stalno degenerira, ali po naše: kako nam prehaja v izrodek. Ko imaš krompir na kupih, ne boš vedel, kateri gomolji so zdravi in kateri ne. To stvar je treba ugotoviti na njivi. Če nasad ni popolnoma zdrav, moraš krompir dvakrat kopati. Prvič izkopleš vse bolne, slabo razvite ali poškodovane grme in pridelek epraviš posebej v podsipnico, da bo ločen od ostalega in ga boš porabil za živino. Pri drugem rednem izkopavanju boš potem kopal samo zdrav in lep krompir, od katerega boš odbral tudi seme. Tega boš spravil v klet ali pa tudi v jamo (podsipnico). V kleti boš moral skrbeti, da se bo toplota zibala od 3 do 6°C. Če boš tako ravnal, se ti bo pridelek dobro držal in boš prihodnje leto posadil zdravo seme.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

Naši mali

HELENCA

Helenca je moja posebna prijateljica. Čeprav se le bolj poredko vidiva, vendar nikoli ne izgremi mojega imena, še celo to ve, kako se pišem. In to ni malo, zakaj Helenca ima veliko vzornost, in kam bi prišla, če bi si zapomnila imena in priimke vseh teh svojih znancev. Zato si je obdržala v spominu le one, ki so ji bolj pri srcu ali ki jih večkrat vidi. In med temi sem tudi jaz. Na to sem res ponosna.

Pa še v našem drugem mi je izkazala svojo posebno naklonjenost: obljubila mi je, da bo hodila k meni v šolo, ko bo prišel čas za to. Če pomislimo, da bi morala hoditi celo uro daleč, da bi prišla do mene

v šolo, medtem ko ima doma šolo pod nosom, to že nekaj pomeni. Tako izkazuje Helenca svojo naklonjenost.

Helenca ima svoje velike vrline in že zdaj kaže, kam se bo nagnila, ko bo dorasla. Lepo že zna mizo pogrniti, ve, kam pride krožnik, kam žlica, kam vilice in nož, ve, da spadajo na praznično pogrnjeno mizo za božič in veliko noč tudi cvetice ali vsaj malo zelenja, če drugega ni pri roki; tudi pospravlja že, čeprav včasih bolj nerada. Vse to se je naučila od njene mame, ki je gospodinjska učiteljica in katero želi v vsem posnemati. Tudi življenjske načrte že ima in svoj bodoči poklic si je že izbrala. Oni dan sem jo vprašala: »Povej, Helenca, kaj boš postala, ko boš velika?« Hitro in brez premišljanja mi je odgovorila: »Omožila se bom!« »O, omožila, He-

lenca! Zakaj pa?« Samo pogledala me je in brez premišljanja odgovorila: »Zato, da bom gospa! Da bom imela služkinjo in mi ne bo treba sami mize pospravljati.« Da, taka je naša Helenca. Njena prijateljica, Petračeva Anča sicer tudi pravi, da se bo omožila, ko bo velika, pa le zato, da se bo rešila svojih petero bratov, ki jo zdaj nenehoma suvajo in pretepajo. Helenci pa tega ni treba, zakaj njen bratec Janez je pohleven kot ovčka in se svoje sestrice še dotakne ne; zato se bo Helenca pač omožila, da bo gospa.

Toda tudi brez napak ni naša Helenca. Celo eno veliko ima, in to je njena trma.

Letos za veliko noč sem prišla k njej v vas, pa je hitro pritekla, da mi je razkazala svoje pirhe. Polno košarico jih je že imela, drug je bil lepši od drugega. Helenca se ni pomišljala in je iz košarice izbrala najlepšega, da ga je meni podarila. Nato se mi je naslonila v naročje in mi je začela razkladati, kaj pomeni elika na pirhu: osem kozic, največja, ta je mati, ostale so pa njene hčerke. Zdaj bo mati odšla z doma, nato pa bo prišel volk. Volk se ni na eliki, ampak prišel bo in bo požrl vseh šest kozic, le sedma se bo skrila za uro in se tako rešila. Tako je bila zaverovana v svojo povest, da je pozabila paziti na jajce in se je zgodila nesreča, da se ji je zakotalilo z ročice, padlo na tla in se ubilo. Zalostno ga je gledala in že se je hotela cmeriti, pa je v tem prišla deklica Minka in povabila Helenco, naj gre z njo v cerkev, ampak danes je ni bilo volja. »Ne,« je kratko in odločno izjavila, »ne grem. Saj zdaj popoldne ni maše!« In ko ji je mama prigovarjala, naj bo pridna, je zacepetala z drobno nožico in odločno izjavila: »Ne grem, pa ne grem. Če sem enkrat rekla, da ne grem, pač ne pojdem.« Tako odločna je naša Helenca. In že se je spustila v trmast jok.

Mati je bila v zadregi. Zdelo se ji je, da mora vprico mene varovati svojo materinsko oblast in zlomiti malo trmo. Že se ji je stegnila roka, da bi jo pošteno namazala, da jo je takoj zopet povesila in rekla: »Stori, kar hočeš,« pa odšla z menoj na vrt, ne da bi malo samo pogledala. Na vrtu mi je potožila: »Križe imam z njo. V četrtem letu je, to so tista leta, ko se otrok samega sebe zave in misli, da mora vedno njegova obveljati. Včasih od same jeze in trme cepeta in razbija in pošteno me roka erbi, da bi jih ji nekaj primazala in s silo zlomila njeno trmasto voljo. Spočetka

sem tako tudi delala, pa sem dognala, da s tem nič ne dosežem in se ob takem ravnanju otrokova trma le še veča. Zdaj se tolažim, da bodo tudi ta leta prešla in bo otrok zopet postal pohleven. Če le morem, ji ob takih izbruhih prepustim, da se sama odloči, ali hoče ubogati ali ne; samo pokažem ji, da z njenim obnašanjem nisem zadovoljna. To navadno pomaga. Upam, da je tudi danes njena trma že minila.«

Res, ko sva prišli nazaj v hišo, je bila Helenca že napravljena in pripravljena za odhod in se je prijazno smehljala.

Tako je upati, da bo Helenca tudi ta trmasta leta brez velike škode za njen značaj prebolela.

KUHINJA

Krompir z zeleno. Nekaj debelih krompirjev olupim, operem in na rezine zrežem. Korenino zelene olupim, operem in prav tako zrežem kot krompir. Surovo maslo ali mast, ali olje razbelim v kozici in na maščobi zarumenim precej sesekljane čebule. Ko je čebula zarumenjena, pridenem zeleno, da se ta nekaj minut sama praži. Potem dodam krompir, potresem s sesekljanim kimelem in pokrito pražim do mehkega. Med praženjem prilijem nekaj žlice juhe ali kropa. Jed dam kot prikuho na mizo.

Dušeno zelje. Trdi zeljnat glavi odstranim slabša zunanja peresa ter jo razrežem na 4 ali na 8 delov. Te dele prav dobro operem in jih primešam na masli zarumeneli drobno sesekljani čebuli. Površino potresem s papriko, s sesekljano kumeno in s soljo. Jed pražim pokrito dobro uro. Malo prej kot je zelje gotovo, ga potresem s kislo smetano in dam kot prikuho s piré krompirjem na mizo.

Jabolčna pogača. Testo napravim iz 21 dkg moke, 14 dkg surovega masla, 7 dkg sladkorja, malo limoninih lupinic in 2 rumenjakov. Dobro pogneteno testo pustim $\frac{1}{2}$ ure počivati. Nato razvaljam testo v obliko, ki je primerna pekači, jo denem na namazan papir na pekačo, zapognem robove in na testo zložim olupljena na rezance zrezana jabolka, tje in sem kosček surovega masla, dobro pest rozin, pest sesekljanih mandeljev ali orehov in dobro potresem s sladkorjem. Površino polijem s stepenim rumenjacom pomešanim s sladko smetano. Potem spečem v pečici in pečeno razrežem na kose.

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

Ljubljana. Dne 7. sept. so bile ugotovljene sledeče cene živine: voli I. vrste 5.50 do 6 din, II. vrste 5, III. vrste 4—4.50; telice I. vrste 5.50—6, II. vrste 5, III. vrste 4—4.50; krave I. vrste 4—4.50, II. vrste 3.50—4, III. vrste 2.50—3; teleta I. vrste 6.50—7, II. vrste 6; prašiči špeharji domači 9—9.50, pršutarji 8—9 din za 1 kg žive teže.

Kamnik. Prve dni septembra je veljala živina: voli I. vrste 5.50—6, II. vrste 5, III. vrste 3.50—4; telice I. vrste 5, II. vrste 4, III. vrste 3.50; krave I. vrste 4.50, II. vrste 3.50—4, III. vrste 3—3.50; teleta I. vrste 7, II. vrste 6; prašiči špeharji 9—9.50, pršutarji 7.50—8 din za 1 kg žive teže.

Laško. Dne 1. sept. poročajo o naslednjih cenah živine: voli I. vrste 5.75, II. vrste 5, III. vrste 4.50; telice I. vrste 5.25, II. vrste 4.75, III. vrste 4.25; krave I. vrste 4, II. vrste 3.75, III. vrste 2—3; teleta I. vrste 6, II. vrste 5; prašiči špeharji 10, pršutarji 8 din za 1 kg žive teže.

Maribor. Cene živine v Mariboru in okolici so bile v začetku meseca septembra tele: voli, vrste do 4.75, II. vrste 4.25, III. vrste 3.50; telice I. vrste 5.25, II. vrste 3.50 do 4.50, III. vrste 3—3.75; krave I. vrste 4—4.25, II. vrste 3—4, III. vrste 2.50—3; teleta I. vrste 6, II. vrste 4—5.50; prašiči špeharji 7, pršutarji 9—9.50 din za 1 kg žive teže.

SEJMI

| Sejmi do 24. septembra.

18. septembra: živ. in kram. Vinica pri Črnomlju, Šmarje pri Jelšah, St. Janž pri Dravogradu, Zidani most, Braslovče, Kapele, Črenšovci. — **19. septembra:** gov. St. Janž, živ. in kram. Ljutomer (?), svinj. Ormož, gov. in konj. Ptuj, Brežice, svinj. Dol. Lendava. — **20. septembra:** živ. Ljubljana, živ. Stari trg pri Ložu, svinj. Celje, Ptuj, Trbovlje, Sv. Vid pri Grobelnem, Zabukovje nad Sevnico, živ. in kram. Dobrovnik. — **21. septembra:** živ. in kram. Škocjan, živ. Šmihel-Stopiče, živ. in kram. Ribnica, Tuhinj, Dobrna, živ. in kram. Dravograd, Laško, Podčetrtek, gov., ovce, koze Podsreda, živ. in kram. St. Ilj pri Velenju, svinj. Turnišče. — **22. septembra:** gov., svinj. in kram. Boštjan (?), svinj. in drobn. Maribor. — **23. septembra:** živ. in kram. Frankolovo, svinj. Brežice, Celje, Trbovlje.

Dol. Logatec. V začetku septembra so bile cene sledeče: voli I. vrste 5—6, II. vrste 5, III. vrste 4—5; telice I. vrste 6, II. vrste 5.50, III. vrste 4—5; krave I. vrste 5, II. vrste 4.50, III. vrste 3—4; teleta I. vrste 8, II. vrste 7; prašiči špeharji 10 do 11, pršutarji 9 din za 1 kg žive teže.

Lendava. Poročajo, da so v zadnjih dneh cene živine takele: biki I. vrste 3.25—3.50, II. vrste 3; telice I. vrste 3.50—4, II. vrste 3—3.25; krave I. vrste 2—2.50, II. vrste 1.75—2; teleta I. vrste 5, II. vrste 4; prašiči pršutarji 6—8 din za 1 kg žive teže.

Murska Sobota. Dne 1. sept. so imeli te cene: biki I. vrste 4.45, biki II. vrste 3.50, III. vrste 3; telice I. vrste 4—4.50, II. vrste 3.50, III. vrste 3; krave I. vrste 2.50, II. vrste 2, III. vrste 1.50; teleta I. vrste 3.50, II. vrste 2.75—3, prašiči pršutarji 7.50—8 din za 1 kg žive teže.

CENE

Ljubljana. Pšenica za 1 kg 1.90—2.10, ječmen 1.95—2.20, rž 1.95—2, oves 1.95 do 2.30, koruza 1.65—1.85, fižol-ribničan 3.20 do 4, krompir 1—1.25 din; seno sladko 100 kg 90 din, polsladko 80, kisle 65—70; slama 50 din. Drva trda 1 m³ 100—115 din, mehka 75, oglje 1 kg 2—2.25 din.

Laško. Pšenica 100 kg 200 din, ječmen 200—225, oves 200, fižol 300, krompir 100, seno 60, slama 30. Sadje: jabolka I. vrste 150 din, II. vrste 100, kruške I. vrste 300 do 400, II. vrste 150—200 din za 100 kg. Drva 1 m³ 65 din, jajca kom 0.75, mleko 1 liter 1.75—2, surovo maslo 1 kg 25—28 dinarjev.

Maribor. Pšenica 1 kg 1.75—1.85, ječmen 1.95—2, rž 1.75—1.85, oves 1.75—1.85, koruza 1.80, fižol 3—3.75, krompir 0.75—1.25, seno 100 kg 60—85 din, slama 30—45 din. Sadje: jabolka 1 kg 4, II. 3, III. 1—2; hruške I. 5—6, II. 3.50—5, III. 2 din. Drva 1 m³ 102.50, mleko 1 liter 1.50—1.75, surovo maslo 24—28 din za 1 kg.

Lendava. Pšenica 100 kg 175 din, ječmen 150, rž 120—125, oves 125, koruza 130, fižol 250, krompir 75—80, seno 40, slama 15 din; jabolka 100—125, drva 1 m³ 105, mleko 1.25—1.50 za liter, surovo maslo 24 do 28 din, grozdje 4 din za 1 kg. — Vино navadno pri vinogradniku 3.50—4 din, finjšje 5—6 din liter.

PRAVNI NASVETI

Izločitvena tožba zatradi zarubljenega teleta. D. B. Ker vam dolжник ni plačal dolga, ste mu zarubili eno tele. Sedaj pa dolžnikova mati trdi, da je tele njeno in grozi s tožbo. Vprašate, kaj bi storili. — Če bo dolžnikova mati dokazala v pravi, da je tele njeno, bo sodišče izvršbo na zarubljenem tele ustavilo, vi boste pa morali plačati pravne stroške. Zato poizvedite, kdo je lastnik teleta in če je verjetno, da je lastnik dolžnikova mati, bo najbolje, da sami ustavite izvršbo na navedeno tele.

Zavarovanje poljedelskih delavcev. J. K. Okrožni urad za zavarovanje delavcev terja od vas zaostale zavarovalne prispevke za poljedelske delavce, ki so ob času mlatve zaposleni pri poljedelskih strojih. Vprašate, ali ste dolžni plačati, ker nikoli ne najemate delavcev in letos sploh niste mlatili s stroji. — Zavarovanje poljedelskih delavcev in poslov za primer obratnih nezgod, ki se jim pripete pri poljedelskih podjetjih, odnosno v poljedelstvu pri strojih, je obvezno. Tudi žena delodajalca in delodajalec sam sta zavarovana. Prejšnja leta so morali lastniki poljedelskih strojev sami plačevati zavarovalne prispevke. Od lanskega leta dalje pa je prevzela pavšalno plačevanje zavarovalnih prispevkov banska uprava dravske banovine, tako da poljedelci, ki imajo stroje sami, ne plačajo ničesar. Zaostanke iz prejšnjih let ste torej dolžni plačati, če ne jih bo okrožni urad lahko s silo izterjal.

Vstop v orožniško službo. Š. F. Predpise o orožniški službi o napredovanju itd. preberite v zakonu o orožništvu, ki je objavljen v 43. številki »Službenega lista« dravske banovine z dne 12. decembra 1930. Sprememba tega zakona pa je objavljena v 78 številki »Službenega lista« z dne 9. decembra 1931. Preobširni bi bili, če bi vam navedene zakone objavljali na tem mestu.

Darilna pogodba. M. V. T. Stric je napisal doma pred dvema pričama »darilno pogodbo«, da prepušča ves denar in vse premočnine po svoji smrti vam. Vprašate, če lahko to pogodbo razveljavijo bližnji sorodniki, ker je narejena brez notarja. — Darilna pogodba je veljavna le tedaj, če je napravljena pred notarjem. Doma napisana in tudi od prič podpisana darilna pogodba je neveljavna. Če pa je stric lastnoročno zapisal in podpisal, da prepušča vse premočnine vam po smrti, bo imel tak zapis veljavo kot oporoka in bi mogli na podlagi takega zapisa pri zapuščinski razpravi po stricu dobiti, kar je zapisano.

Pravica refenca. S. V. N. P. Rejenci nimajo do svojih rednikov nobenih posebnih pravic. Če ostanete rejenc, potem ko je sposoben za službo, tudi še nadalje na posestvu svojih rednikov, potem je stvar medsebojne-

ga dogovora, če in koliko bo prejemal prejemal rejenc za svoje delo. Ker krušni oče nikdar ni obljubil rejencu, da mu bo izročil posestvo, zato slednji ni mogel samo v pričakovanju izpolnitve dane obljube ostati in delati na posestvu. Zato lahko krušni oče izroči posestvo, komur hoče, rejenc ne izroči, če ne bo mogel preprečiti niti zahtevati odškodnine od prevzemnika, ker ni imel za svoje delo izgovorjeno niti obljubljeno posebno plačilo. Ker je delal na posestvu, zato je imel tudi celotno oskrbo.

Carina od motornega kolesa. N. Č. Kot sezonski delavec živite v Nemčiji, od koder bi radi brez carine pripeljali motorno kolo. Vprašate, če je to mogoče in koliko znaša carina od motornega kolesa. — Brez plačanja carine ne boste mogli uvoziti motornega kolesa. Vse prirojbine, ki jih boste morali plačati pri uvozu, t. j. carina, prometni in luksuzni davek, znašajo okoli 30% vrednosti motornega kolesa.

Obljubljen zakon. I. M. T. Fant, ki je obljubil dekletu, da jo bo poročil, potem se je pa brez utemeljenega vzroka premislil, in vzel drugo, je dolžan povrniti dekletu resnično škodo, ki jo more dekle dokazati, da jo zaradi tega trpi. Tako mora n. pr. dekletu povrniti izdatke za balo in opremo, ki jo kot samska ne bo rabila. Če pa je fant dekle tudi še zapeljal pod obljubo zakona k nezakonski telesni združitvi, potem ji mora povrniti vso prinzadeto škodo in izgubljen dobiček, n. pr. če je dekle bilo v službi, pa je moralo zaradi posledic znanja zapustiti službo, ji je fant dolžan to škodo povrniti. Ravno tako je dolžan plačati primerno odškodnino zato, ker se zapeljano in zapuščeno dekle težje poroči kot pa se neoporečna deklica. Ako fant dekletu, ali pa dekletu fantu kaj podari glede na bodoči zakon, se sme daritev preklicati, ako se zakon ne sklene in darovalec tega ni kriv.

Razredna loterija. B. A. K. G. Državna razredna loterija stalno deluje po javno razglašeni načelih in si srečke lahko nabavite v katerikoli banki ali pa tudi pri koncesioniranih razpečevalcih takih sreč, katerih naslove najdete med inserati v časopisju.

Spor zaradi meje. M. J. R. Če je med mejasema sporna meja in se sama ne moreta sporazumeti za skupno mejo, potem bo tak spor na predlog enega ali drugega rešilo sodišče, ki bo mejo določilo po zadnjem mirnem uživanju. Stroške postopanja sodniškega (ogleda) bosta trpela oba mejasa po polovici, če pa kdo najame zastopnika — odvetnika, mora v tem postopku take zastopniške stroške trpeti sam. Lahko se pa tudi oba mejasa sporazumeta, da jima bo mejo odmeril zemljemerec po mapni meji. Da je tak sporazum obvezen in veljaven, se morata oba mejasa podpisati. Stroške zemljemerca bosta nosila oba, lahko se pa tudi drugače zmenita.